

Aktywność Polaków w organizacjach obywatelskich

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 9 stycznia 2015 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Od roku 1998 co kilka lat pytamy respondentów o to, czy poświęcają swój wolny czas na działalność społeczną w organizacjach obywatelskich, takich jak różnego rodzaju stowarzyszenia, fundacje, związki, samorządy, partie, kluby, komitety, ruchy itp. Chodzi nam wyłącznie o aktywny udział w tych organizacjach, a nie o samą przynależność do nich.

Deklarowane obecnie¹ zaangażowanie w działalność większości tego rodzaju organizacji wzrosło w porównaniu z poprzednim pomiarem. Od 2012 roku największy wzrost zaangażowania dotyczy organizacji charytatywnych działających na rzecz potrzebujących dzieci (wzrost o 4,4 punktu procentowego), organizacji działających na rzecz szkolnictwa i oświaty (wzrost o 4 punkty), organizacji charytatywnych działających na rzecz ludzi starych, ubogich, bezdomnych, chorych, niepełnosprawnych i innych potrzebujących (wzrost o 3,8 punktu), organizacji sportowych (wzrost o 3,5 punktu), młodzieżowych (wzrost o 3,4 punktu) oraz towarzystw przyjaciół zwierząt i opieki nad zwierzętami (wzrost o 2,7 punktu).

W stosunku do roku 2012 w zasadzie nie zmieniły się jedynie odsetki osób deklarujących aktywność w organizacjach emeryckich i klubach seniorów, towarzystwach przyjaźni z innymi krajami i narodami, partiach i stowarzyszeniach politycznych oraz organizacjach kombatanów, weteranów i ofiar wojny.

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (308) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 7–14 stycznia 2016 roku na liczącej 1063 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Tabela 1

W Polsce istnieją różne możliwości społecznego działania. Czy Pan(i) poświęca swój wolny czas na działalność w którejś organizacji, stowarzyszeniu, ruchu, klubie lub fundacji? Chodzi o udział w pracy tej (tych) organizacji , a nie tylko o przynależność do niej (nich)	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród ogółu respondentów								
	II 1998	XII 1999	I 2002	I 2004	I 2006	I 2008	I 2010	I 2012	I 2016
Organizacje działające na rzecz szkolnictwa, oświaty, np. komitet rodzicielski, rada rodziców, fundacja szkolna, uczelniana, Społeczne Towarzystwo Oświatowe	4,5	5,5	3,2	4,2	4,8	4,8	8,0	6,9	10,9
Organizacje charytatywne działające na rzecz potrzebujących dzieci	1,2	2,9	1,0	2,4	3,5	2,4	5,1	5,6	10,0
Organizacje charytatywne działające na rzecz osób potrzebujących – starych, ubogich, bezdomnych, chorych, niepełnosprawnych, ofiar klęsk żywiołowych, ofiar wojen itp.	1,5	2,8	1,3	2,4	2,1	2,4	4,0	4,8	8,6
Organizacje (związki, kluby i stowarzyszenia) sportowe	2,2	3,1	2,7	4,8	3,5	2,8	5,8	4,0	7,5
Organizacje, ruchy religijne, kościelne, wspólnoty parafialne	3,6	3,9	2,0	3,9	3,4	2,8	4,5	5,4	6,9
Organizacje młodzieżowe, np. harcerstwo, kluby młodzieżowe, związki i stowarzyszenia studenckie	1,5	2,0	2,1	2,3	2,3	1,8	3,2	2,7	6,1
Stowarzyszenia, związki działkowców, hodowców, wędkarzy, myśliwych	2,4	3,1	1,8	2,9	2,5	1,6	3,3	4,0	5,0
Ochotnicza Straż Pożarna, Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe itp.	3,0	2,0	3,0	2,2	3,4	1,4	2,7	3,2	4,7
Organizacje, stowarzyszenia artystyczne, np. chór, orkiestra, zespół taneczny, teatralny	0,9	1,8	0,9	1,9	1,6	0,8	2,6	2,9	4,4
Związki zawodowe	3,2	4,8	3,3	3,8	3,9	3,2	2,1	2,8	4,3
Towarzystwa przyjaciół zwierząt, opieki nad zwierzętami	1,1	1,1	0,7	0,8	1,6	0,3	2,3	1,5	4,2
Komitety starające się o załatwienie jakiejś konkretnej sprawy (np. parkingu), grupy protestu	0,5	1,2	0,3	0,4	1,0	0,4	1,3	1,7	3,3
Organizacje działające na rzecz ochrony środowiska naturalnego	0,9	1,5	0,3	1,2	1,8	0,9	1,5	1,6	3,2
Organizacje emerytów, kluby seniorów	1,4	1,4	1,2	1,8	1,8	1,2	1,8	2,6	3,0
Samorządy dzielnicowe, osiedlowe, np. rady mieszkańców, komitety domowe	1,0	1,2	0,3	1,0	1,2	0,9	1,6	2,3	3,0
Stowarzyszenia i samorządy zawodowe	0,7	0,8	0,5	0,9	0,5	0,5	1,0	1,6	2,9
Organizacje samopomocowe, np. stowarzyszenia osób niepełnosprawnych, samotnych ojców, anonimowych alkoholików, osób bezrobotnych	0,6	1,1	0,4	1,0	1,3	0,8	2,5	1,6	2,7
Towarzystwa naukowe	0,6	1,4	0,8	1,4	1,2	0,5	2,3	1,4	2,7
Samorządy gminne	1,1	1,3	0,2	1,1	0,9	0,8	1,1	1,4	2,7
Stowarzyszenia miłośników miasta, regionu, np. zajmujące się ochroną zabytków, rozwojem kultury regionalnej	0,7	0,8	0,4	0,6	0,8	1,0	1,9	0,9	2,7
Organizacje kobiece, np. koła gospodyń wiejskich	1,0	1,5	0,8	1,2	0,8	1,0	0,8	1,0	2,6
Organizacje, stowarzyszenia turystyczne	1,6	2,0	0,6	1,3	0,9	1,1	1,7	1,0	2,3
Samorządy pracownicze (rady pracowników)	0,4	0,3	0,2	0,8	1,1	0,4	0,6	1,2	2,1
Organizacje wspierające placówki służby zdrowia	0,7	1,2	0,6	0,8	1,5	0,9	1,7	1,2	2,0
Stowarzyszenia, kluby kolekcjonerów, zbieraczy, hobbystów	0,5	0,7	0,7	1,2	0,7	1,0	1,5	0,7	2,0
Samorządy wojewódzkie i powiatowe	-	0,4	0,1	0,5	0,2	0,7	0,7	0,5	1,5
Towarzystwa przyjaźni z innymi krajami, narodami	0,1	0,7	0,1	0,7	0,6	0,4	1,1	1,1	1,2
Partie lub stowarzyszenia polityczne	0,3	0,8	0,6	0,7	0,7	0,4	0,7	1,1	1,1
Organizacje kombatanatów, weteranów, ofiar wojny	1,4	1,3	0,9	1,4	1,2	1,0	0,6	1,2	0,9
Inne organizacje, stowarzyszenia, ruchy, kluby lub fundacje	0,2	0,9	0,2	0,3	0,9	1,7	1,4	1,7	3,5

Podobnie jak w latach poprzednich Polacy najczęściej poświęcają swój czas na pracę społeczną w komitetach rodzicielskich, radach rodziców, fundacjach szkolnych i uczelnianych oraz w innych organizacjach działających na rzecz szkolnictwa i oświaty. Aktywne członkostwo w nich deklaruje obecnie niemal jedenastu na stu dorosłych Polaków (10,9%). Co dziesiąty badany (10%) twierdzi, że jest aktywnym członkiem jakiejś organizacji charytatywnej, która pomaga dzieciom, a tylko nieco mniejszą grupę (8,6%) stanowią ci, którzy udzielają się w różnego rodzaju organizacjach charytatywnych pomagających chorym, niepełnosprawnym, starym, ubogim, bezdomnym oraz innym potrzebującym.

Inne – mniej lub bardziej sformalizowane – organizacje i grupy obywatelskie, w których Polacy, jak wynika z ich deklaracji, są aktywni, to: kluby i stowarzyszenia sportowe (7,5%), ruchy religijne i kościelne oraz wspólnoty parafialne (6,9%), harcerstwo, stowarzyszenia studenckie i inne organizacje młodzieżowe (6,1%), związki działkowiczów, hodowców, wędkarzy, myśliwych (5,0%), a także OSP, GOPR i inne instytucje społecznego ratownictwa (4,7%), organizacje artystyczne typu: chór, orkiestra, zespół taneczny czy teatralny (4,4%), związki zawodowe (4,3%), towarzystwa opieki nad zwierzętami (4,2%), komitety starające się o załatwienie jakiejś konkretnej sprawy, w tym grupy protestu (3,3%), organizacje działające na rzecz ochrony środowiska naturalnego (3,2%), samorządy dzielnicowe i osiedlowe (3%) oraz kluby seniorów i emerytów (3%).

Należy podkreślić, że czynne uczestnictwo w niemal wszystkich omawianych grupach i organizacjach jest obecnie deklarowane najczęściej od 1998 roku, od kiedy monitorujemy tę kwestię.

W celu oszacowania ogólnego poziomu aktywności społecznej w organizacjach obywatelskich oraz monitorowania jego zmian utworzyliśmy sumaryczny wskaźnik mówiący o tym, w ilu dziedzinach badani są aktywni. Pozwala on na wyodrębnienie osób w ogóle nieudzielających się społecznie w organizacjach obywatelskich oraz takich, które pracują przynajmniej w jednej z nich. Wśród tych ostatnich wyróżniamy działających w jednej dziedzinie, dwóch dziedzinach oraz trzech i więcej. Podział taki umożliwia opisanie zakresu zaangażowania Polaków w tego typu pracę społeczną.

Z tegorocznego badania wynika, że prawie dwie trzecie dorosłych Polaków (63%) nie działa w żadnej organizacji o charakterze obywatelskim. Mniej więcej co szósty respondent (16%) deklaruje, że poświęca swój wolny czas na działalność społeczną w jednej tego typu organizacji, co dwunasty (8%) działa w dwóch organizacjach, a co ósmy (13%) –

w trzech lub więcej. W stosunku do roku 2012 ogólny poziom aktywności w organizacjach obywatelskich wzrósł o 5 punktów procentowych, co oznacza, że obecnie jest najwyższy od 1998 roku – zarówno pod względem odsetka zaangażowanych Polaków, jak i liczby dziedzin, w jakich działają. W ciągu ostatnich czterech lat nie zmienił się zasadniczo odsetek respondentów angażujących się w działalność jednej lub dwóch organizacji, przybyło natomiast tych, którzy są aktywni w co najmniej trzech dziedzinach (wzrost wskazań o 5 punktów procentowych).

Tabela 2

Praca społeczna w organizacjach obywatelskich	Wskazania respondentów według terminów badań								
	II 1998 N=1167	XII 1999 N=1522	I 2002 N=973	I 2004 N=1057	I 2006 N=1007	I 2008 N= 890	I 2010 N=1052	I 2012 N=1058	I 2016 N=1063
	w procentach								
Osoby niepracujące społecznie	77	76	79	76	77	80	72	68	63
Osoby pracujące społecznie (ogółem)	23	24	21	24	23	20	28	32	37
w tym:									
– w jednej dziedzinie	15	13	15	14	14	12	15	17	16
– w dwóch dziedzinach	4	5	4	5	4	4	5	7	8
– w trzech lub więcej	4	6	2	5	5	4	8	8	13

Podobnie jak ogólne zaangażowanie w pracę na rzecz innych, działalność Polaków w organizacjach obywatelskich jest dość istotnie zróżnicowana społecznie. Wiąże się m.in. z poziomem wykształcenia, pozycją zawodową, sytuacją ekonomiczną respondentów i ich gospodarstw domowych, a także z wiekiem badanych, wielkością zamieszkiwanej miejscowości oraz religijnością mierzona częstością uczestnictwa w praktykach religijnych.

Ponadprzeciętną aktywnością społeczną w ramach organizacji obywatelskich charakteryzują się przede wszystkim kadra kierownicza i specjaliści wyższego szczebla (aż 68% badanych z tej grupy deklaruje, że poświęca swój czas na działalność w co najmniej jednej organizacji), a także uczniowie i studenci (56%) oraz pracownicy administracyjno-biurowi (50%).

Istotnie częściej niż inni aktywną przynależnością do organizacji obywatelskich cechują się również osoby praktykujące religijnie kilka razy w tygodniu (53%), badani z wyższym wykształceniem (53%), o najwyższych dochodach *per capita* (52%), mieszkańcy największych miast (49%), respondenci w wieku od 18 do 24 lat (44%) oraz dobrze oceniający swoją sytuację materialną (44%) – patrz tabela 3.

Tabela 3

Cechy społeczno-demograficzne	Odsetki respondentów deklarujących pracę społeczną w ramach organizacji obywatelskich:				Średni poziom zaangażowania
	w jednej dziedzinie	w dwóch dziedzinach	w trzech lub więcej	Łącznie	
Ogółem	16	8	13	37	1,18
Płeć					
Mężczyźni	16	9	14	39	1,19
Kobiety	16	6	14	35	1,17
Wiek					
18–24 lata	18	8	18	44	1,34
25–34	13	6	16	35	1,31
35–44	21	7	13	41	1,11
45–54	17	9	15	41	1,28
55–64	13	8	11	32	1,02
65 lat i więcej	13	9	12	33	1,10
Miejsce zamieszkania					
Wieś	16	8	11	35	1,15
Miasto do 19 999	16	5	15	36	1,06
20 000 – 99 999	16	7	11	34	0,90
100 000 – 499 999	15	8	15	38	1,32
500 tys. i więcej mieszkańców	13	11	25	49	1,65
Wykształcenie					
Podstawowe/gimnazjalne	11	6	9	26	0,95
Zasadnicze zawodowe	16	5	5	26	0,53
Średnie	19	9	11	40	1,08
Wyższe	14	9	30	53	2,12
Grupa społeczno-zawodowa					
Kadra kierownicza, specjaliści z wyższym wykształceniem	16	15	37	68	2,62
Średni personel, technicy	13	4	21	38	1,21
Pracownicy administracyjno-biurowi	30	2	17	50	1,01
Pracownicy usług	16	6	5	27	0,67
Robotnicy wykwalifikowani	21	8	8	37	0,84
Robotnicy niewykwalifikowani	8	3	4	14	0,32
Rolnicy	24	8	6	38	0,67
Pracujący na własny rachunek	23	7	10	40	1,33
Bezrobotni	7	2	0	9	0,12
Emeryci	12	10	11	33	0,98
Renciści	5	2	15	22	1,88
Uczniowie i studenci	21	11	24	56	1,72
Gospodynie domowe i inni	9	6	10	25	0,98
Dochody na jedną osobę w gospodarstwie domowym					
Do 649 zł	14	7	9	30	0,82
Od 650 do 999 zł	15	8	11	34	1,03
Od 1000 do 1399 zł	18	5	12	35	1,14
Od 1400 zł do 1999 zł	10	5	14	30	0,94
2000 zł i więcej	18	11	23	52	1,65
Ocena warunków materialnych gospodarstwa domowego					
Złe	8	8	7	23	0,62
Średnie	15	7	9	31	0,86
Dobre	17	8	19	44	1,52
Uczestnictwo w praktykach religijnych					
Kilka razy w tygodniu	7	10	35	53	2,15
Raz w tygodniu	19	8	12	39	1,24
1–2 razy w miesiącu	19	3	13	35	1,00
Kilka razy w roku	10	11	13	34	1,15
W ogóle nie uczestniczy	11	6	14	31	0,91

Ci, którzy najchętniej uczestniczą w działalności grup o charakterze obywatelskim, zwykle też wykazują większe zaangażowanie niż pozostali. Zgodnie z deklaracjami, w co najmniej trzech grupach lub stowarzyszeniach udziela się ponad jedna trzecia kadry kierowniczej i specjalistów wyższego szczebla (37%) oraz praktykujących religijnie kilka razy w tygodniu (35%), niemal jedna trzecia osób z wyższym wykształceniem (30%) oraz około jednej czwartej mieszkańców największych miast (25%), uczniów i studentów (24%), osób o najwyższych dochodach *per capita* (23%) oraz pracowników średniego szczebla, w tym techników (21%).

Najniższy średni poziom zaangażowania w działalność organizacji obywatelskich wykazują przede wszystkim bezrobotni (średnia dla tej grupy wynosi 0,12), robotnicy niewykwalifikowani (0,32), osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (0,53), badani niezadowoleni ze swojej sytuacji materialnej (0,62), pracownicy usług (0,67) i rolnicy (0,67).

Zróznicowanie społeczno-demograficzne dotyczy również profilu organizacji obywatelskich, w których działalność angażują się respondenci (zob. tabele aneksowe). **Kadra kierownicza i specjaliści wyższego szczebla**, podobnie jak **osoby z wyższym wykształceniem**, istotnie częściej niż pozostali działają w organizacjach związanych ze szkolnictwem i edukacją, stosunkowo częściej angażują się w pracę grup charytatywnych pomagających dzieciom oraz osobom wymagającym wsparcia. Częściej niż pozostali wykazują też inicjatywę w grupach i stowarzyszeniach artystycznych, towarzystwach naukowych, stowarzyszeniach zawodowych i samorządach pracowniczych, związkach zawodowych, samorządach dzielnicowych, osiedlowych oraz gminnych, stowarzyszeniach miłośników miasta, regionu, organizacjach turystycznych i młodzieżowych, organizacjach działających na rzecz środowiska naturalnego oraz komitetach wspierających konkretne inicjatywy.

Najmłodsi badani (w wieku 18–24 lata), w tym głównie uczniowie i studenci, wyróżniają się aktywnością w związkach, klubach i stowarzyszeniach sportowych, a także organizacjach młodzieżowych (harcerstwo, kluby i stowarzyszenia uczniowskie lub studenckie itp.), w grupach artystycznych, jak np. chór, zespół taneczny czy teatralny, oraz towarzystwach naukowych. **Nieco starsi (od 25 do 34 roku życia)** częściej niż pozostali angażują się w działalność ochotniczych grup ratowniczych oraz samorządów dzielnicowych, takich jak rady mieszkańców, z kolei **osoby w wieku 35–44 lata** znacznie częściej niż respondenci z pozostałych kategorii wiekowych angażują się w działalność komitetów

rodzicielskich, rad rodziców czy fundacji szkolnych. Natomiast **najstarsi badani (mający 65 lat i więcej)**, zwłaszcza emeryci, stosunkowo częściej niż pozostali aktywnie działają w klubach seniora oraz w organizacjach kościelnych i religijnych.

Aktywnym uczestnictwem w ruchach religijnych, wspólnotach parafialnych oraz innych organizacjach kościelnych wyróżniają się przede wszystkim respondenci **praktykujący religijnie kilka razy w tygodniu**, którzy ponadto nieco częściej niż pozostali udzielają się w organizacjach działających na rzecz szkolnictwa i oświaty, w stowarzyszeniach artystycznych, organizacjach działających na rzecz ochrony środowiska oraz w organizacjach kobiecych, takich jak koła gospodyń wiejskich.

ZBIORCZY WSKAŹNIK ZAANGAŻOWANIA W PRACĘ SPOŁECZNĄ

Zbiorczy wskaźnik zaangażowania w pracę społeczną uwzględnia dwa wymiary aktywności – dobrowolną i nieodpłatną pracę na rzecz swojej społeczności lokalnej lub osób potrzebujących (dotyczy 20% ogółu badanych)² oraz omówioną wyżej działalność w organizacjach obywatelskich (37%). Takie ujęcie pozwala na uchwycenie wszystkich społeczników, którzy w 2015 roku – według własnych deklaracji – poświęcali swoją pracę i czas dla dobra wspólnego.

W ubiegłym roku co ósmy dorosły Polak (13%, tyle samo co cztery lata wcześniej) angażował się społecznie w pracę zarówno na rzecz swojej społeczności, jak i organizacji obywatelskich. Co czternasty (7%, tak jak w roku 2011) działał jedynie w środowisku lokalnym, a niemal co czwarty (24%, o 5 punktów procentowych więcej niż w 2011 roku) pracował wyłącznie w organizacjach obywatelskich. W sumie społecznicy stanowili w minionym roku ponad dwie piąte ogółu dorosłych obywateli (44%, o 5 punktów więcej niż w roku 2011), co oznacza, że wskaźnik zaangażowania w pracę społeczną po znaczącym spadku w 2007 roku systematycznie rośnie i obecnie przyjmuje wartość najwyższą od 2001 roku, czyli od początku monitorowania tej kwestii.

---

² Kwestia ta zostanie szerzej omówiona w komunikacie CBOS poświęconym działalności społecznej Polaków (komunikat w przygotowaniu).

Tabela 4

Zbiorecy wskaźnik zaangażowania w pracę społeczną w 2015 roku		
Praca społeczna na rzecz swojego środowiska lub potrzebujących	Praca społeczna w organizacjach obywatelskich	
	deklarujący zaangażowanie	niezaangażowani
	w procentach	
Deklarujący zaangażowanie	13	7
Niezaangażowani	24	56
Podstawę procentowania stanowi ogół badanych (N=1063)		

Tabela 5

Zbiorecy wskaźnik zaangażowania w pracę społeczną w latach:						
2001	2003	2005	2007	2009	2011	2015
33%	37%	36%	31%	36%	39%	44%

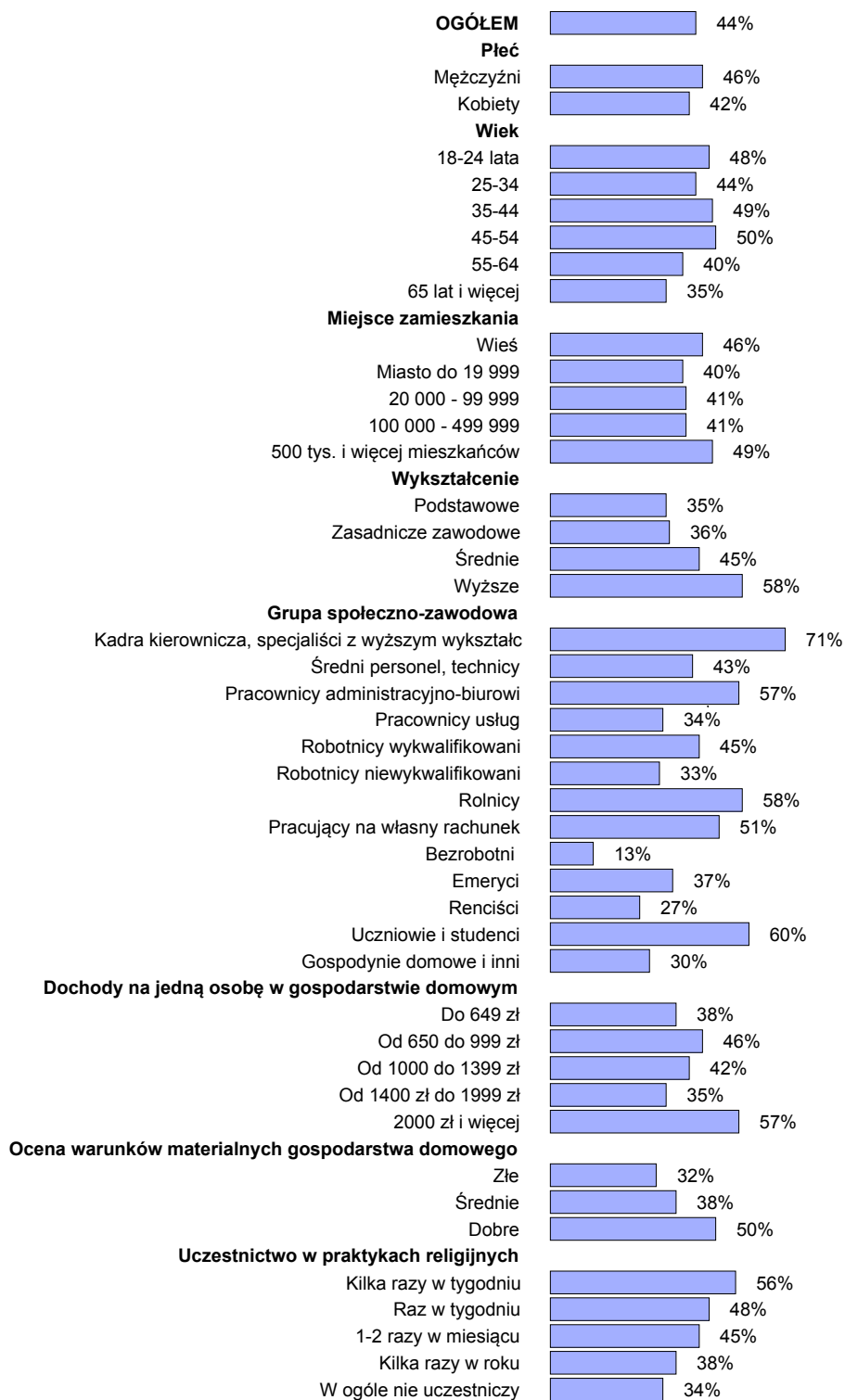
Podejmowanie działalności społecznej na rzecz swojego środowiska oraz potrzebujących odbywa się – jak już podkreślaliśmy – nie tylko w ramach organizacji obywatelskich, ale, jak się okazuje, w znacznym stopniu uwarunkowane jest aktywnością w grupach i stowarzyszeniach o charakterze społecznym. Respondenci, którzy deklarują, że w minionym roku pracowali nieodpłatnie na rzecz swojej społeczności lokalnej lub potrzebujących, to zarazem w zdecydowanej większości (66%) aktywni członkowie różnych organizacji obywatelskich.

Tabela 6

Praca społeczna na rzecz swojego środowiska lub potrzebujących	Praca społeczna w organizacjach obywatelskich		Ogółem
	deklarujący zaangażowanie	niezaangażowani	
	w procentach		
Deklarujący zaangażowanie	66	34	100
Niezaangażowani	30	70	100

Zbiorecy wskaźnik zaangażowania w pracę społeczną podlega również innym istotnym różnicowaniom. Do społeczników aktywnie działających – w organizacjach lub też poza nimi – na rzecz swojego środowiska albo potrzebujących zaliczyć można przede wszystkim kadrę kierowniczą i specjalistów wyższego szczebla (dotyczy 71% badanych z tej grupy), uczniów i studentów (60%), osoby z wyższym wykształceniem (58%), rolników (58%), pracowników administracyjno-biurowych (57%), osoby o najwyższych dochodach *per capita* w gospodarstwie domowym (57%), respondentów praktykujących religijnie kilka razy w tygodniu (56%), prywatnych przedsiębiorców (51%), osoby zadowolone ze swojej sytuacji materialnej (50%), badanych w wieku od 35 do 54 lat (49–50%) oraz mieszkańców największych miast (49%).

RYS. 1. ZBIORCZY WSKAŹNIK ZAANGAŻOWANIA W PRACĘ SPOŁECZNĄ

Z kolei brak zaangażowania w działalność na rzecz swojej społeczności lokalnej oraz w pracę organizacji obywatelskich najczęściej przejawiają bezrobotni (87% respondentów z tej grupy nie podejmuje żadnej tego rodzaju aktywności), renciści (73%), gospodynie domowe (70%), robotnicy niewykwalifikowani (67%), pracownicy usług (66%), a także osoby źle oceniające swoją sytuację materialną (68%) oraz niepraktykujące religijnie (66%) – patrz rys. 1.

Zgodnie z deklaracjami Polaków, w ostatnich czterech latach zauważalnie wzrosło ich zaangażowanie w pracę społeczną w organizacjach obywatelskich. Co więcej, deklarowana aktywność w różnego rodzaju grupach i stowarzyszeniach systematycznie rośnie już od kilku lat, a obecnie jest największa od 1998 roku. Tym samym również ogólny wskaźnik społecznej aktywności, po znaczącym załamaniu w 2007 roku, powrócił do wyraźnego trendu wzrostowego i obecnie jest najwyższy od początku monitorowania tej kwestii. Oznacza to, że coraz więcej Polaków wykazuje zainteresowanie sprawami wykraczającymi poza ich życie prywatne, starając się m.in. wpływać na funkcjonowanie lokalnych społeczności lub na działalność określonych grup środowiskowych czy zawodowych, a także przyczyniać się do rozwiązywania problemów społecznych oraz pomocy potrzebującym.

Podjęcie działalności społecznej na rzecz swojego środowiska oraz potrzebujących odbywa się nie tylko w ramach organizacji obywatelskich, ale – jak się okazuje – w znacznym stopniu uwarunkowane jest aktywnością w sformalizowanych stowarzyszeniach i grupach o charakterze obywatelskim. Zarówno działalności społecznej, jak i aktywności w organizacjach sprzyjają takie cechy respondentów, jak: wyższe wykształcenie, znacząca pozycja zawodowa, satysfakcjonująca sytuacja materialna, ponadprzeciętne zaangażowanie religijne oraz zamieszkiwanie w największych miastach.

Opracował

Rafał BOGUSZEWSKI

A N E K S

Tabela 1

		Czy poświęca Pan(i) swój wolny czas na działalność w organizacjach działających na rzecz szkolnictwa, oświaty (komitet rodzicielski, rada rodziców, fundacja szkolna, uczelniana, Społeczne Towarzystwo Oświatowe itp.)?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		11	89	1058
Płeć	Mężczyźni	6	94	502
	Kobiety	15	85	556
Wiek	18-24 lata	11	89	109
	25-34	13	87	203
	35-44	21	79	191
	45-54	16	84	156
	55-64	4	96	186
	65 lat i więcej	2	98	213
Miejsce zamieszkania	Wieś	10	90	424
	Miasto do 19 999	12	88	109
	20 000 - 99 999	9	91	220
	100 000 - 499 999	10	90	172
	500 000 i więcej mieszk.	17	83	134
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	7	93	214
	Zasadnicze zawodowe	7	93	258
	Średnie	9	91	320
	Wyższe	20	80	266
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	30	70	127
	Średni personel, technicy	15	85	37
	Pracownicy adm.-biurowi	21	79	72
	Pracownicy usług	11	89	71
	Robotnicy wykwalifikowani	4	96	108
	Robotnicy niewykwalifik.	8	92	47
	Rolnicy	12	88	53
	Pracujący na własny rach.	9	91	57
	Bezrobotni		100	54
	Emeryci	1	99	227
	Renciści	8	92	66
	Uczniowie i studenci	14	86	62
	Gospodynie domowe i inni	17	83	79
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	26	74	151
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	9	91	90
	sekt. pryw. poza rolnict.	11	89	272
	prywatnym gosp. rolnym	11	89	57
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	13	87	121
	Od 650 do 999 zł	13	87	163
	Od 1000 do 1399 zł	11	89	191
	Od 1400 zł do 1999 zł	14	86	116
	2000 zł i więcej	10	90	190
Ocena własnych war. mater.	Złe	4	96	111
	Średnie	8	92	398
	Dobre	14	86	548
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	21	79	44
	Raz w tygodniu	12	88	496
	1-2 razy w miesiącu	9	91	147
	Kilka razy w roku	9	91	205
	W ogóle nie uczestniczy	8	92	164
Poglądy polityczne	Lewica	11	89	141
	Centrum	12	88	253
	Prawica	13	87	370
	Trudno powiedzieć	8	92	295

Tabela 2

		Czy poświęca Pan(i) swój wolny czas na działalność w organizacjach charytatywnych działających na rzecz potrzebujących dzieci?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		10	90	1062
Płeć	Mężczyźni	8	92	504
	Kobiety	11	89	558
Wiek	18-24 lata	12	88	109
	25-34	12	88	203
	35-44	8	92	193
	45-54	11	89	156
	55-64	7	93	187
	65 lat i więcej	11	89	213
Miejsce zamieszkania	Wieś	10	90	424
	Miasto do 19 999	7	93	109
	20 000 - 99 999	7	93	221
	100 000 - 499 999	11	89	172
	500 000 i więcej mieszk.	17	83	135
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	8	92	214
	Zasadnicze zawodowe	4	96	260
	Średnie	10	90	321
	Wyższe	17	83	266
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	21	79	127
	Średni personel, technicy	12	88	37
	Pracownicy adm.-biurowi	9	91	72
	Pracownicy usług	8	92	72
	Robotnicy wykwalifikowani	7	93	108
	Robotnicy niewykwalifik.	3	97	48
	Rolnicy	6	94	53
	Pracujący na własny rach.	6	94	57
	Bezrobotni		100	54
	Emeryci	10	90	227
	Renciści	14	86	66
	Uczniowie i studenci	14	86	62
	Gospodynie domowe i inni	11	89	80
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	17	83	151
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	9	91	92
	sekt. pryw. poza rolnict.	7	93	274
	prywatnym gosp. rolnym	7	93	57
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	9	91	121
	Od 650 do 999 zł	9	91	163
	Od 1000 do 1399 zł	9	91	191
	Od 1400 zł do 1999 zł	8	92	116
	2000 zł i więcej	14	86	191
Ocena własnych war. mater.	Złe	6	94	113
	Średnie	9	91	399
	Dobre	12	88	550
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	12	88	45
	Raz w tygodniu	10	90	496
	1-2 razy w miesiącu	9	91	147
	Kilka razy w roku	12	88	205
	W ogóle nie uczestniczy	7	93	167
Poglądy polityczne	Lewica	12	88	141
	Centrum	10	90	253
	Prawica	10	90	371
	Trudno powiedzieć	9	91	296

Tabela 3

		Czy poświęca Pan(i) swój wolny czas na działalność w organizacjach charytatywnych działających na rzecz innych osób potrzebujących - starych, ubogich, chorych, niepełnosprawnych, ofiar klęsk żywiołowych, ofiar wojen itp.?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		9	91	1060
Płeć	Mężczyźni	8	92	503
	Kobiety	9	91	557
Wiek	18-24 lata	10	90	109
	25-34	9	91	203
	35-44	8	92	193
	45-54	8	92	155
	55-64	6	94	187
	65 lat i więcej	11	89	212
Miejsce zamieszkania	Wieś	8	92	424
	Miasto do 19 999	6	94	109
	20 000 - 99 999	6	94	220
	100 000 - 499 999	10	90	172
Wykształcenie	500 000 i więcej mieszk.	15	85	134
	Podstawowe / gimnazjalne	6	94	214
	Zasadnicze zawodowe	3	97	260
	Średnie	10	90	320
Grupa społeczna i zawodowa	Wyższe	14	86	265
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	15	85	126
	Średni personel, technicy	15	85	37
	Pracownicy adm.-biurowi	8	92	72
	Pracownicy usług	4	96	72
	Robotnicy wykwalifikowani	6	94	108
	Robotnicy niewykwalifik.	4	96	48
	Rolnicy	4	96	53
	Pracujący na własny rach.	8	92	57
	Bezrobotni	2	98	54
	Emeryci	9	91	227
	Renciści	6	94	66
	Uczniowie i studenci	12	88	62
Gospodynie domowe i inni	11	89	80	
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	13	87	150
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	5	95	92
	sekt. prywat. poza rolnict.	8	92	274
	prywatnym gosp. rolnym	6	94	57
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	6	94	121
	Od 650 do 999 zł	8	92	163
	Od 1000 do 1399 zł	10	90	191
	Od 1400 zł do 1999 zł	8	92	116
Ocena własnych war. mater.	2000 zł i więcej	12	88	190
	Złe	5	95	113
	Średnie	7	93	399
Udział w prakt. religijnych	Dobre	10	90	548
	Kilka razy w tygodniu	10	90	45
	Raz w tygodniu	9	91	496
	1-2 razy w miesiącu	8	92	145
	Kilka razy w roku	9	91	204
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	7	93	167
	Lewica	7	93	139
	Centrum	8	92	253
	Prawica	10	90	371
	Trudno powiedzieć	7	93	296

Tabela 4

		Czy poświęca Pan(i) swój wolny czas na działalność w organizacjach (związkach, klubach i stowarzyszeniach) sportowych?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		7	93	1060
Płeć	Mężczyźni	12	88	502
	Kobiety	4	96	558
Wiek	18-24 lata	18	82	109
	25-34	8	92	203
	35-44	8	92	192
	45-54	9	91	156
	55-64	3	97	187
	65 lat i więcej	3	97	213
Miejsce zamieszkania	Wieś	7	93	424
	Miasto do 19 999	5	95	109
	20 000 - 99 999	8	92	221
	100 000 - 499 999	8	92	172
	500 000 i więcej mieszk.	11	89	134
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	9	91	214
	Zasadnicze zawodowe	4	96	259
	Średnie	5	95	321
	Wyższe	12	88	266
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	21	79	127
	Średni personel, technicy	2	98	37
	Pracownicy adm.-biurowi	1	99	72
	Pracownicy usług	3	97	72
	Robotnicy wykwalifikowani	8	92	108
	Robotnicy niewykwalifik.	3	97	47
	Rolnicy	1	99	53
	Pracujący na własny rach.	3	97	57
	Bezrobotni	3	97	54
	Emeryci	2	98	227
	Renciści	12	88	66
	Uczniowie i studenci	30	70	62
	Gospodynie domowe i inni	5	95	80
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	9	91	151
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	6	94	90
	sekt. pryw. poza rolnict.	8	92	274
	prywatnym gosp. rolnym	3	97	57
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	7	93	121
	Od 650 do 999 zł	8	92	163
	Od 1000 do 1399 zł	4	96	191
	Od 1400 zł do 1999 zł	7	93	116
	2000 zł i więcej	10	90	190
Ocena własnych war. mater.	Złe	3	97	111
	Średnie	4	96	399
	Dobre	11	89	550
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	5	95	45
	Raz w tygodniu	8	92	496
	1-2 razy w miesiącu	7	93	147
	Kilka razy w roku	7	93	205
	W ogóle nie uczestniczy	7	93	165
Poglądy polityczne	Lewica	5	95	141
	Centrum	4	96	253
	Prawica	12	88	371
	Trudno powiedzieć	7	93	295

Tabela 5

		Czy poświęca Pan(i) swój wolny czas na działalność w organizacjach, ruchach religijnych, kościelnych, wspólnotach parafialnych?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		7	93	1062
Płeć	Mężczyźni	6	94	504
	Kobiety	8	92	558
Wiek	18-24 lata	4	96	109
	25-34	8	92	203
	35-44	8	92	193
	45-54	7	93	156
	55-64	4	96	187
	65 lat i więcej	10	90	213
Miejsce zamieszkania	Wieś	7	93	424
	Miasto do 19 999	6	94	109
	20 000 - 99 999	6	94	221
	100 000 - 499 999	9	91	172
	500 000 i więcej mieszk.	7	93	135
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	8	92	214
	Zasadnicze zawodowe	4	96	260
	Średnie	6	94	321
	Wyższe	9	91	266
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	11	89	127
	Średni personel, technicy	3	97	37
	Pracownicy adm.-biurowi	13	87	72
	Pracownicy usług	4	96	72
	Robotnicy wykwalifikowani	1	99	108
	Robotnicy niewykwalifik.		100	48
	Rolnicy	6	94	53
	Pracujący na własny rach.	6	94	57
	Bezrobotni		100	54
	Emeryci	10	90	227
	Renciści	12	88	66
	Uczniowie i studenci	3	97	62
	Gospodynie domowe i inni	7	93	80
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	12	88	151
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	6	94	92
	sekt. pryw. poza rolnict.	3	97	274
	prywatnym gosp. rolnym	6	94	57
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	6	94	121
	Od 650 do 999 zł	9	91	163
	Od 1000 do 1399 zł	9	91	191
	Od 1400 zł do 1999 zł	7	93	116
	2000 zł i więcej	4	96	191
Ocena własnych war. mater.	Złe	3	97	113
	Średnie	7	93	399
	Dobre	8	92	550
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	47	53	45
	Raz w tygodniu	10	90	496
	1-2 razy w miesiącu	1	99	147
	Kilka razy w roku	1	99	205
	W ogóle nie uczestniczy	0	100	167
Poglądy polityczne	Lewica	3	97	141
	Centrum	4	96	253
	Prawica	14	86	371
	Trudno powiedzieć	3	97	296

Tabela 6

		Czy poświęca Pan(i) swój wolny czas na działalność w organizacjach młodzieżowych (harcerstwo, kluby młodzieżowe, związki i stowarzyszenia studenckie itp.)?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		6	94	1059
Płeć	Mężczyźni	6	94	502
	Kobiety	6	94	557
Wiek	18-24 lata	18	82	109
	25-34	7	93	203
	35-44	6	94	192
	45-54	4	96	155
	55-64	5	95	187
	65 lat i więcej	2	98	213
Miejsce zamieszkania	Wieś	7	93	424
	Miasto do 19 999	3	97	108
	20 000 - 99 999	4	96	221
	100 000 - 499 999	5	95	172
	500 000 i więcej mieszk.	10	90	134
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	7	93	214
	Zasadnicze zawodowe	3	97	258
	Średnie	5	95	321
	Wyższe	10	90	266
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	15	85	127
	Średni personel, technicy	5	95	37
	Pracownicy adm.-biurowi	2	98	72
	Pracownicy usług	4	96	72
	Robotnicy wykwalifikowani	2	98	108
	Robotnicy niewykwalifik.	6	94	47
	Rolnicy	2	98	53
	Pracujący na własny rach.	2	98	57
	Bezrobotni		100	53
	Emeryci	2	98	227
	Renciści	12	88	66
	Uczniowie i studenci	27	73	62
	Gospodynie domowe i inni	7	93	80
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	11	89	151
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	7	93	90
	sekt. pryw. poza rolnict.	3	97	274
	prywatnym gosp. rolnym	3	97	57
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	3	97	121
	Od 650 do 999 zł	8	92	163
	Od 1000 do 1399 zł	5	95	191
	Od 1400 zł do 1999 zł	4	96	116
	2000 zł i więcej	6	94	189
Ocena własnych war. mater.	Złe	4	96	111
	Średnie	3	97	399
	Dobre	9	91	549
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	11	89	45
	Raz w tygodniu	6	94	496
	1-2 razy w miesiącu	7	93	147
	Kilka razy w roku	6	94	205
	W ogóle nie uczestniczy	5	95	165
Poglądy polityczne	Lewica	8	92	141
	Centrum	4	96	253
	Prawica	9	91	371
	Trudno powiedzieć	4	96	295

Tabela 7

		Czy poświęca Pan(i) swój wolny czas na działalność w stowarzyszeniach, związkach działkowców, hodowców, wędkarzy, myśliwych?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		5	95	1062
Płeć	Mężczyźni	8	92	504
	Kobiety	2	98	558
Wiek	18-24 lata	3	97	109
	25-34	4	96	203
	35-44	3	97	193
	45-54	6	94	156
	55-64	8	92	187
	65 lat i więcej	6	94	213
Miejsce zamieszkania	Wieś	5	95	424
	Miasto do 19 999	7	93	109
	20 000 - 99 999	5	95	221
	100 000 - 499 999	6	94	172
	500 000 i więcej mieszk.	3	97	135
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	3	97	214
	Zasadnicze zawodowe	3	97	260
	Średnie	7	93	321
	Wyższe	6	94	266
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	6	94	127
	Średni personel, technicy	4	96	37
	Pracownicy adm.-biurowi	3	97	72
	Pracownicy usług	3	97	72
	Robotnicy wykwalifikowani	8	92	108
	Robotnicy niewykwalifik.	1	99	48
	Rolnicy	4	96	53
	Pracujący na własny rach.	3	97	57
	Bezrobotni	1	99	54
	Emeryci	7	93	227
	Renciści	12	88	66
	Uczniowie i studenci	2	98	62
	Gospodynie domowe i inni	3	97	80
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	5	95	151
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	5	95	92
	sekt. prywat. poza rolnict.	4	96	274
	prywatnym gosp. rolnym	4	96	57
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	2	98	121
	Od 650 do 999 zł	7	93	163
	Od 1000 do 1399 zł	4	96	191
	Od 1400 zł do 1999 zł	2	98	116
	2000 zł i więcej	8	92	191
Ocena własnych war. mater.	Złe	3	97	113
	Średnie	3	97	399
	Dobre	7	93	550
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	9	91	45
	Raz w tygodniu	6	94	496
	1-2 razy w miesiącu	2	98	147
	Kilka razy w roku	6	94	205
	W ogóle nie uczestniczy	4	96	167
Poglądy polityczne	Lewica	4	96	141
	Centrum	5	95	253
	Prawica	7	93	371
	Trudno powiedzieć	3	97	296

Tabela 8

		Czy poświęca Pan(i) swój wolny czas na działalność w Ochotniczej Straży Pożarnej, Górskim Ochotniczym Pogotowiu Ratunkowym itp.?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		5	95	1062
Płeć	Mężczyźni	9	91	504
	Kobiety	1	99	558
Wiek	18-24 lata	4	96	109
	25-34	9	91	203
	35-44	4	96	193
	45-54	2	98	156
	55-64	3	97	187
	65 lat i więcej	5	95	213
Miejsce zamieszkania	Wieś	9	91	424
	Miasto do 19 999	2	98	109
	20 000 - 99 999	2	98	221
	100 000 - 499 999	2	98	172
	500 000 i więcej mieszk.	1	99	135
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	6	94	214
	Zasadnicze zawodowe	4	96	260
	Średnie	5	95	321
	Wyższe	4	96	266
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	4	96	127
	Średni personel, technicy		100	37
	Pracownicy adm.-biurowi	3	97	72
	Pracownicy usług	1	99	72
	Robotnicy wykwalifikowani	11	89	108
	Robotnicy niewykwalifik.		100	48
	Rolnicy	11	89	53
	Pracujący na własny rach.	7	93	57
	Bezrobotni		100	54
	Emeryci	5	95	227
	Renciści	9	91	66
	Uczniowie i studenci	7	93	62
	Gospodynie domowe i inni		100	80
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	1	99	151
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	5	95	92
	sekt. pryw. poza rolnict.	6	94	274
	prywatnym gosp. rolnym	10	90	57
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	5	95	121
	Od 650 do 999 zł	7	93	163
	Od 1000 do 1399 zł	4	96	191
	Od 1400 zł do 1999 zł	2	98	116
	2000 zł i więcej	4	96	191
Ocena własnych war. mater.	Złe	7	93	113
	Średnie	3	97	399
	Dobre	5	95	550
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	4	96	45
	Raz w tygodniu	6	94	496
	1-2 razy w miesiącu	6	94	147
	Kilka razy w roku	4	96	205
	W ogóle nie uczestniczy	2	98	167
Poglądy polityczne	Lewica	2	98	141
	Centrum	4	96	253
	Prawica	6	94	371
	Trudno powiedzieć	5	95	296